
Muzyka – współczesna kultura polska

Pierwszym twórcą muzyki współczesnej określono już Karola Szymanowskiego (1880–1937), który w swojej twórczości sięgał do folkloru podhalańskiego zarówno przy balecie *Harnasie*, *Kantacie Stabat Mater* czy fortepianowych *Mazurkach*.

To był nowy, zupełnie porywający i odrębny styl narodowy (w XIX wieku zainicjował go Fryderyk Chopin). Po II wojnie światowej podjęto go wielu kompozytorów. Jednym z największych był Witold Lutosławski (1913–1994). Najważniejszym jego dziełem o niezwykle oryginalnym stylu była napisana w 1992 roku V Symfonia. Najwybitniejszymi kontynuatorami tego nurtu w nowych czasach był Henryk Górecki, Wojciech Kilar, Krzysztof Penderecki. Po otwarciu Polski na świat w latach sześćdziesiątych to „polska szkoła kompozytorska”, która rozwijała oryginalny styl zwany sonoryzmem (polegał on na użyciu tradycyjnych instrumentów i poszukiwaniu nowych efektów dźwiękowych) zachwycała i zainteresowała Europę. Polscy kompozytorzy, którzy wcześniej nie mieli kontaktów z europejskim nowym nurtem muzyki wnieśli do ogólnoeuropejskich prądów artystycznych nową, polską jakość. Niebagatelne znaczenie dla powstania „polskiej szkoły kompozytorskiej” miało powołanie do życia, w październiku 1956 roku międzynarodowego festiwalu muzyki współczesnej „Warszawska Jesień”. Święto wiosny Igora Strawieńskiego okazało się wielkim wydarzeniem muzycznym warszawskiej jesieni, innym późniejszym w czasie premiera w 1999 roku *Heart Piece – Double Opera* Krzysztofa Knitla, który skomponował ją z amerykańskim kompozytorem Johnem Zingiem.

W późniejszym czasie artyści polscy zostali też odkryci dla świata w muzyce całkowicie odmiennej, która charakteryzowała się nowym brzmieniem. Ogromnie utalentowani twórcy wnieśli do dorobku europejskiego nową jakość. Przełomowym momentem rozwoju kariery kompozytorskiej i estetyki muzycznej Krzysztofa Pendereckiego stała się napisana na zamówienie radia w Kolonii *Pasja* według świętego Łukasza (1966). *Pasja* rozpoczęła w twórczości Pendereckiego serię wielkich dzieł oratoryjno-kantatowych o charakterze religijnym i momentów symfonicznych odwołujących się do estetyki późnoromantycznej.

Penderecki jest najwszechstronniejszym polskim twórcą drugiej połowy XXI wieku – symfonicznych dzieł oratoryjnych, operowych, symfonii i koncertów instrumentalnych sięgających do kultury Wschodu Europy, Zachodu, chorału Średniowiecznego po awangardę.

Do twórców „polskiej szkoły kompozytorów” należą również Kazimierz Serocki (1922–1981), Zbigniew Bargielski, Tadeusz Baird (1928–1981), Włodzimierz Kotoński, Bogusław Schaeffer. Twórców tej szkoły pomimo, że łączyło wiele (głównie prymat barwy dźwięku nad innymi komponentami) jednak różniły ich rozwiązania estetyczne i często całkowite odmienne rozwiązania techniczne. Świat zachwycała też muzyka Góreckiego, który jest najpopularniejszym z żyjących kompozytorów. Został odkryty na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. za sprawą III Symfonii – *Symfonii Pieśni Żałobnych* (1976). Nową perspektywę słuchaczom z poza Polski stworzyła religijna wymowa muzyki Góreckiego. Folklorizm muzyki trafił na dobry czas – na zainteresowanie muzyką tradycyjną, na czas mody na „muzykę świata”.

Z ogromnym uznaniem odnosimy się do dorobku Wojciecha Kilara, twórcy muzyki filmowej do wielkich produkcji Hollywood, kompozytora muzyki do obrazów Andrzeja Wajdy.

Muzykę do filmu pisze też doceniany w Hollywood Zbigniew Preisner, Jan A. P. Kaczmarek odniósł niesłychany sukces zdobywając Oscara w 2005 r. za muzykę do filmu *Marzyciel*, niezwykle nastrojową muzykę filmową, teatralną komponował Andrzej Kurylewicz (1932–2007).

Muzyczne dokonania Witolda Lutosławskiego wpisały go w krąg najwybitniejszych dokonań całego stulecia. W 1958 skomponował *Muzykę Żałobną* a w 1992 IV *...Symfonię*. Za życia określono go kompozytorem piękna – uważano go za „klasyka współczesności”. Muzyka Lutosławskiego jest charakterystyczna, rozpoznawalna.

W latach 80, 90-tych XX w. młodzi kompozytorzy przedstawiciele estetyki postmodernistycznej posługujący się urozmaiconą konwencją stylistyczną Paweł Szymański, Paweł Myketyń, Eugeniusz Knapik zostali laureatami nagród Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów (w latach 1984, 1994, 1995).

Obraz polskiej muzyki ostatnich lat jest wielowymiarowy i wielowątkowy co czyni propozycję muzyczną z Polski wyjątkową. Wielu kompozytorów, którzy z przyczyn politycznych wyemigrowali z kraju z powodzeniem kontynuowało swoją pracę na obczyźnie. Do najwybitniejszych należał Andrzej Panufnik (1914-1991), twórca dziesięciu symfonii, do których inspiracją była muzyka ludowa, dawna i motywy religijne wywodzące się z katolicyzmu (wyemigrował do Wielkiej Brytanii), w Paryżu tworzył Roman Palestra (1907-1989). Muzykę Zygmunta Mycielskiego (1907-1987) i Stefana Kisielewskiego (1911-1991) skazano w komunistycznej Polsce na nieobecność.

Opera współczesna

Gatunek operowy jest z powodzeniem tworzony i wykonywany przez polskich artystów. Król Roger Karola Szymanowskiego, Raj Utracony, Król Ubu, Czarna maska Krzysztofa Pendereckiego, Śmierć Don Juana Romana Polestra, twórczość Krzysztofa Knitla, Joanny Bruzdowicz, Manekiny Zbigniewa Rudzińskiego, Pan Marimba Marty Ptaszyńskiej nie schodzą ze scen operowych świata. Opery komponuje: Paweł Myketyń, Zygmunt Krauze, Zbigniew Rudziński.

Reżyser teatralny i filmowy Mariusz Treliński wystawia opery w Polsce i na całym świecie; w nowojorskiej Metropolitan Opera, w Washington Opera, w warszawskim teatrze Wielkim. Współczesna Polska pobrzmiewa muzyką na koncertach w filharmonii, w teatrach muzycznych i scenach. Spośród kilkunastu festiwali, które mają dużą rangę na świecie można wyróżnić Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu i Konkurs Chopinowski.

Polscy muzycy i wykonawcy znajdują się w ścisłej światowej czołówce, a ich kalendarze wypełnione są na wiele lat do przodu. Nasi wielcy śpiewają na wszystkich znaczących scenach operowych świata: Wiesław Ochman, Stefania Toczyska, Ewa Podleś, Teresa Żylis Gara, dyrygent Jerzy Semkow, Jerzy Maksymiuk, Agnieszka Duczmal, pianista Kristian Zimerman, Janusz Olejniczak, Stanisław Drzewiecki.

Jazz

Prawdziwy rozkwit polskiej sceny jazzowej miał miejsce w latach 50- i 60. Wybitnym twórcą, kompozytorem, pianistą był Krzysztof Komeda Trzciniński (1931 - 1969). W 1965 roku kwintet Komedy nagrał najciekawszy i najbardziej uznany album w historii polskiego jazzu Astigmatic. Wybitnym, niezwykle utalentowanym jest Michał Urbaniak. Kompozytor gra na skrzypcach i saksofonie tenorowym. Urbaniak odniósł sukces na świecie koncertując z Urszulą Dudziak i największymi sceny jazzowej na świecie. Wydał kilkanaście płyt. Ogromne sukcesy za Oceanem odnosi Grażyna Auguścik, która koncertuje na całym świecie zdobywając prestiżowe nagrody. Nagrała kilkanaście różnorodnych płyt z najwybitniejszymi muzykami. Koncerty Grażyny Auguścik są zawsze wydarzeniem artystycznym. Wybitnymi muzykami są Andrzej Jagodziński, Leszek Możdżer, Włodzimierz Nahorny, Tomasz Stańko, Adam Makowicz, Wojciech Karolak.